

Təsdiq edirəm
Tədrisin təşkili və təlim
texnologiyaları üzrə prorektor v.i.e:
 dos. Zaur Məmmədov
"31" 01 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050310-Muzey, arxiv işi və abidələrin qorunması

Fakültə: Tarix-coğrafiya və incəsənət

Kafedra: Azərbaycan dili və ədəbiyyat

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: S/F. Əski əlifba. Fənn üzrə proqram Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 05.01.2018-ci il tarixli F-14 sayılı əmri ilə təsdiq edilmişdir.

Kodu:LPFS-B08

Tədris ili: II (2024-2025) IV semestr

Tədris yükü cəmi: Auditoriya saati - 60 (30 saat müh., 30 saat sem.)

Tədrisalma forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

Auditoriya: №

Saat:

II.Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: İlahə Seyfullayeva, fil.e.n.,dos.

Məsləhət günləri və saati: II gün saat 9⁰⁰-13⁰⁰.

E-mail ünvanı: *seyfullayeva-i@mail.ru*

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Əli Məmmədov küçəsi - 40 , 2 saylı tədris korpusu

III. Təvsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

1. S.Əlizadə. Əski Azərbaycan yazısı. Bakı, 1993.
2. İ.Seyfullayeva .Əski Azərbaycan yazısı. Bakı, 2018.
3. M.Füzuli "Leyli və Məcnun" (elmi-tənqidi mətn). Tərtib edən A.Babayeva. Bakı, 1996.
4. A.Qurbanov. Ümumi dilçilik. 2 cildə. Bakı, 2004.
5. Ə.Məmmədov. Ərəb dili. Bakı, 1971.
6. Ə.Məmmədov. Ərəb dilinin qısa kursu. Bakı, 1988.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa bir fənnin tədrisinə zərurət yoxdur.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Yazı - şərti işarələr sistemidir. Bir çox Yaxın Şərq ölkələri kimi, Azərbaycan da VII – VIII əsrlərdə ərəblərin işğalına məruz qalaraq islam dini ilə bərabər, ərəb əlifbasını da qəbul etməli olmuşdur. Xalqımızın uzaq və yaxın keçmişini, min illər ərzində yaratdığı mədəni-mənəvi sərvəti dərinədən mənimsəmək üçün Azərbaycan-ərəb əlifbası zəruri vasitədir. Bu fənnin əsas məqsədi yazı, yazının növləri, xətt növləri, Azərbaycan-ərəb əlifbasının ümumi qrafik və orfoqrafik prinsipləri, əlifbada istifadə edilən yardımçı işarələr, saitləri ifadə edən hərəkələr, samitləri ifadə edən yardımçı işarələr, ayrı-ayrı hərflərin yazılışı və oxunuşu, əbcəd hərfləri, ərəb rəqəmləri, şəmsi və qəməri hərflər haqqında tam təsəvvür yaratmaqdan ibarətdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam aça bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	Əla	A
2.	81-90	Çox yaxşı	B
3.	71-80	Yaxşı	C
4.	61-70	Kafi	D
5.	51-60	Qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: *Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülcək.*

X. Təqvim mövzu planı: *Mühazirə 30 saat , seminar 30saat. Cəmi: 60 saat*

№	Keçirilən mühazirə və seminar mövzularının məzmunu	Saat	Tarix
1	Giriş. Azərbaycan-ərəb əlifbasının tarixi inkişafı və xətt növləri. Əlifbanın ümumi qrafik və orfoqrafik prinsipləri Plan: 1.Yazı haqqında ümumi məlumat 2.Yazı sistemləri 3.Xətt növləri 4.Əlifbanın ümumi qrafik və orfoqrafik prinsipləri Mənbə:[1,3,4,5]	2	
2	Yardımcı işarələr. Saitləri ifadə edən hərəkələr. Samitləri ifadə edən yardımcı işarələr və "tənvin" işarəsi Plan: 1.Yardımcı işarələr	2	

	2.Fəthə işarəsi 3.Kəsrə 4.Zəmmə 5.Sükun 6.Təşdid 7.Tənvin Mənbə:[1,3,4]		
3	“Əlif” hərfi. “Mədd” işarəsi. “Vav” hərfi Plan: 1.“Əlif” hərfi 2. “Mədd” işarəsi 3. “Vav” hərfi Mənbə:[1,4,5]	2	
4	“Ye” və “hə” hərfləri Plan: 1. “Ye” hərfi 2. “Hə” hərfi Mənbə:[1,4,5]	2	
5	“Be”, “te”, “se” və “pe” hərfləri Plan: 1. “Be” hərfi 2. “Te” hərfi 3. “Se” hərfi 4. “Pe” hərfi Mənbə:[1,2,4,5]	2	
6	“Cim”, “ha”, “xe” və “çe” hərfləri Plan: 1. “Cim” hərfi 2. “Ha” hərfi 3. “Xe” hərfi 4. “Çe” hərfi Mənbə:[1,4,5]	2	
7	“Dal” və “zal” hərfləri Plan: 1. “Dal” hərfi 2. “Zal” hərfi Mənbə:[1,4,5]	2	
8	“Re”, “ze” və “je” hərfləri Plan: 1. “Re” hərfi 2. “Ze” hərfi 3. “Je” hərfi Mənbə:[1,4,5]	2	
9	“Fe” və “qaf” hərfləri Plan: 1. “Fe” hərfi 2. “Qaf” hərfi Mənbə:[1,4,5]	2	
10	“Sin” və “şin” hərfləri Plan: 1. “Sin” hərfi 2. “Şin” hərfi Mənbə:[1,4,5]	2	

11	“Sad”, “zad”, “ta” və “za” hərfləri Plan: 1. “Sad” hərfi 2. “Zad” hərfi 3. “Ta” hərfi 4. “Za” hərfi Mənbə:[1,4,5]	2	
12	“Kaf” və “gaf” hərfləri Plan: 1. “Kaf” hərfi 2. “Gaf” hərfi Mənbə:[1,4,5]	2	
13	“Lam”, “mim” və “nun” hərfləri Plan: 1. “Lam” hərfi 2. “Mim” hərfi 3. “Nun” hərfi Mənbə:[1,4,5]	2	
14	“Eyn” və “ğeyn” hərfləri və “həmzə” işarəsi Plan: 1. “Eyn” hərfi 2. “Ğeyn” hərfi 3. “Həmzə” hərfi Mənbə:[1,4,5]	2	
15	“Nun+kaf” hərfbirləşməsi. Əbcəd hərfləri. Ərəb rəqəmləri. Şəmsi və qəməri hərflər Plan: 1. “Nun+kaf” hərf birləşməsi 2. Əbcəd hərfləri 3. Ərəb rəqəmləri 4. Şəmsi və qəməri hərflər Mənbə:[1,2,3,4,5]	2	
Nö	<i>Keçirilən seminar mövzularının məzmunu</i>	<i>Saat</i>	
1.	Giriş. Azərbaycan-ərəb əlifbasının tarixi inkişafı və xətt növləri. Əlifbanın ümumi qrafik və orfoqrafik prinsipləri	2	
2.	Yardımcı işarələr. Saitləri ifadə edən hərəkələr. Samitləri ifadə edən yardımcı işarələr və “tənvin” işarəsi	2	
3.	“Əlif” hərfi. “Mədd” işarəsi. “Vav” hərfi	2	
4.	“Ye” və “hə” hərfləri	2	
5.	“Be”, “te”, “se” və “pe” hərfləri	2	
6.	“Cim”, “ha”, “xe” və “çe” hərfləri	2	
7.	“Dal” və “zal” hərfləri	2	
8.	“Re”, “ze” və “je” hərfləri	2	
9.	“Fe” və “qaf” hərfləri	2	
10.	“Sin” və “şin” hərfləri	2	
11.	“Sad”, “zad”, “ta” və “za” hərfləri	2	

12.	"Kaf" və "gaf" hərfləri		2	
13.	"Lam", "mim" və "nun" hərfləri		2	
14.	"Eyn" və "ğeyn" hərfləri və "həmzə" işarəsi		2	
15.	"Nun+kaf" hərfbirləşməsi. Əbcəd hərfləri. Ərəb rəqəmləri. Şəmsi və qəməri hərflər		2	

XI. Fənn üzrə tələblər: Tələbə aşağıdakıları bilməli və bacarmalıdır: yazı, yazının növləri, xətt növləri, Azərbaycan-ərəb əlifbasının qrafik və orfoqrafik prinsipləri, fəthə, kəsre və zəmmə işarələri saitləri ifadə edən hərəkələr kimi, samitləri ifadə edən yardımçı işarələr, sükun, təşdid, tənvin işarələri, ikişəkilli və dördşəkilli hərflər, onların yazılışı və tələffüzü, dördşəkilli hərflərin birləşməyən, sağdan birləşən, sağdan və soldan birləşən və soldan birləşən şəkilləri, ikişəkilli hərflərin birləşməyən və sağdan birləşən şəkilləri, mədd işarəsi, əbcəd hərfləri, ərəb rəqəmləri, şəmsi və qəməri hərflər, "əl" artikli, həmzə işarəsi kimi məsələlərin araşdırılması.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- "Yazı şərti işarələr sistemidir" mövzusunun şərhidir.

- Xalqımızın uzaq və yaxın keçmişini, min illər ərzində yaratdığı mədəni-mənəvi sərvəti dərinlən mənimsəmək üçün Azərbaycan-ərəb əlifbası zəruri vasitədir.

- Tələbələr yazı, yazının növləri, xətt növləri, Azərbaycan-ərəb əlifbasının ümumi qrafik və orfoqrafik prinsipləri, əlifbada istifadə edilən yardımçı işarələr, saitləri ifadə edən hərəkələr, samitləri ifadə edən yardımçı işarələr, ayrı-ayrı hərflərin yazılışı və oxunuşu, əbcəd hərfləri, ərəb rəqəmləri, şəmsi və qəməri hərflər haqqında tam təsəvvürə malik olur.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollokvium sualları:

I Kollokvium sualları

1. Yazı, yazının növləri
2. Piktoqrafik və ideoqrafik yazı növləri
3. Heca yazısı və səs yazısı
4. Azərbaycan-ərəb əlifbasının tarixi inkişafı və xətt növləri
5. Xətt növləri
6. Azərbaycan-ərəb əlifbasının ümumi qrafik və orfoqrafik prinsipləri
7. Yardımçı işarələr
8. "Kəsre", "zəmmə", "təşdid" və "sükun" işarələri
9. Saitləri ifadə edən hərəkələr
10. "Sükun", "təşdid", "fəthə" və "kəsre" işarələri
11. "Tənvin", "sükun", "fəthə" və "zəmmə" işarələri
12. Samitləri ifadə edən yardımçı işarələr
13. "Əlif" hərfi və "mədd" işarəsi
14. "Vav" və "ye" hərfləri
15. "Hə" hərfi

II Kollokvium sualları

1. "Be" və "te" hərfləri
2. "Se" və "pe" hərfləri
3. "Xe" və "çe" hərfləri
4. "Cim" və "ha" hərfləri
5. "Zal" və "dal" hərfləri
6. "Dal", "ze" və "je" hərfləri
7. "Re", "ze" və "je" hərfləri
8. "Fe" və "qaf" hərfləri

9. "Qaf" və "pe" hərfləri
10. "Sin" və "şin" hərfləri
11. "Şin" və "fe" hərfləri
12. "Sad" və "zad" hərfləri
13. "Ta" və "za" hərfləri
14. "Hayi-həvvəz" və "hayi-hotti" hərflərinin bir-birindən fərqi
15. "Sad", "şin" və "qaf" hərfləri

XV. İmtahan sualları:

1. Yazı
2. Yazının növləri
3. Piktoqrafik və ideoqrafik yazı növləri
4. Heca yazısı və səs yazısı
5. Heca yazısı və ideoqrafik yazı
6. Səs yazısı və piktoqrafik yazı
7. Azərbaycan-ərəb əlifbasının tarixi inkişafı və xətt növləri
8. Xətt növləri
9. Azərbaycan-ərəb əlifbasının ümumi qrafik və orfoqrafik prinsipləri
10. Yardımçı işarələr
11. "Kəsre" və "zəmmə" işarələri
12. Saitləri ifadə edən hərəkələr
13. "Sükun" və "təşdid" işarələri
14. "Tənvin" və "sükun" işarələri
15. Samitləri ifadə edən yardımçı işarələr
16. "Sükun" və "fəthə" işarəsi
17. "Fəthə" və "kəsre" işarələri
18. "Təşdid" və "zəmmə" işarələri
19. "Təşdid" və "sükun" işarələri
20. "Tənvin" və "kəsre" işarələri
21. "Əlif" hərfi və "mədd" işarəsi
22. "Vav" və "ye" hərfləri
23. "Hə" hərfi
24. "Be" və "te" hərfləri
25. "Se" və "pe" hərfləri
26. "Xe" və "çe" hərfləri
27. "Cim" və "ha" hərfləri
28. "Zal" və "dal" hərfləri
29. "Dal", "ze" və "je" hərfləri
30. "Re", "ze" və "je" hərfləri
31. "Fe" və "qaf" hərfləri
32. "Qaf" və "pe" hərfləri
33. "Sin" və "şin" hərfləri
34. "Şin" və "fe" hərfləri
35. "Sad" və "zad" hərfləri
36. "Ta" və "za" hərfləri
37. "Zad" və "ta" hərfləri
38. "Kaf" və "gaf" hərfləri
39. "Lam" və "mim" hərfləri
40. "Mim" və "kaf" hərfləri
41. "Eyn" və "ğeyn" hərfləri
42. "Nun" və "vav" hərfləri
43. "Nun" + "kaf" hərfbirləşməsi
44. "Tə"-məmdudə və "tə-mərbutə" hərfləri
45. "Həmzə" işarəsi

46. "Hayi-həvvəz" və "hayi-hotti" hərflərinin bir-birindən fərqi
47. Şəmsi və qəməri hərflər. "Əl-" artikli
48. "Əl-" artikli və "təvin" işarəsi
49. Verilmiş mətni əski əlifba ilə yazın
50. Verilmiş mətni müasir əlifba ilə yazın

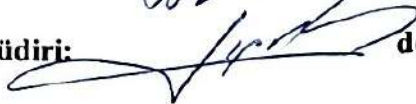
"Əski əlifba" fənninin sillabusu 050310-Muzey, arxiv işi və abidələrin qorunması ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. "Azərbaycan dili və ədəbiyyat" kafedrasının 31 yanvar 2025-ci il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur (Protokol № 05).

Fənn müəllimi:

dos. İ. Ə. Seyfullayeva

Kafedra müdiri:

dos. Q. İ. Rıfəllayev